

УДК 351.82:379.85 (450)

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.5.12>

Кривенкова Руслана Юрївна,

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри туризму
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: 0000-0002-3052-496X

Вебер Роман Андрійович,

здобувач другого (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: 0009-0003-2147-3907

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ БЕЗБАР'ЄРНОГО СВІТУ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ ІТАЛІЇ)

PUBLIC ADMINISTRATION OF THE FORMATION OF A BARRIER-FREE WORLD IN THE FIELD OF TOURISM (ON THE EXAMPLE OF ITALY)

У статті наведено розв'язання актуальної наукової проблеми публічного управління формуванням безбар'єрного світу в галузі туризму. Досліджено, що Італія має значний досвід публічного управління формуванням безбар'єрного світу в галузі туризму, приділяючи особливу увагу удосконаленню механізмів публічного управління для забезпечення доступності особам з обмеженими можливостями у різних сферах життя. В останні десятиліття країна активно реформує державну політику та інфраструктуру, туристичні об'єкти та громадські простори, забезпечуючи їх адаптацію для людей з інклюзією. Згідно зі статистичними даними, в Італії проживає понад 4,3 млн громадян з інклюзією, що становить приблизно 5,2% населення. Органи публічного управління, зокрема уряд Італії, надає велику увагу інклюзивному туризму, наприклад, запроваджено низку програм, спрямованих на покращення інтеграції інклюзивних туристів в суспільство, включаючи інвестиції в безбар'єрний транспорт, оновлення громадських місць і розширення прав доступу до медичних та освітніх послуг. Особлива увага приділяється туристичній галузі, оскільки Італія є однією з найпопулярніших туристичних країн у світі, приймаючи щорічно мільйони відвідувачів. Італійські органи публічної влади активно працюють над створенням інклюзивного туризму, надаючи доступ до історичних пам'яток та культурних установ для всіх категорій населення. Наприклад, такі туристичні міста, як Рим та Флоренція, значно покращили інфраструктуру для відвідувачів з обмеженими можливостями, забезпечивши доступність до ключових туристичних об'єктів таких, як Колізей чи Ватиканські музеї. Крім того, Італія впровадила у державній політиці в галузі туризму національну програму «Italy for All» («Італія для всіх»), яка спрямована на створення інклюзивного середовища для туристів. Проаналізовано, що Італія є лідером у законодавчій сфері стосовно прав людей з інклюзією. Прийняття законів органами державного управління таких як Закон «Legge 104», регламентує надання соціальної підтримки та створення умов для безбар'єрного доступу до освітніх і робочих місць для осіб з інклюзією. Підтримка таких ініціатив підкреслює прагнення країни до інтеграції та рівних можливостей для всіх верств населення.

Ключові слова: публічне управління, органи публічної влади, механізми публічного управління, туризм, галузь туризму, туристична галузь, державна політика, регіональний рівень, інклюзивний туризм, Італія, безбар'єрний світ, доступність, туристична інфраструктура, соціальна підтримка, права людей з інклюзією, Закон «Legge 104».

The article provides a solution to the current scientific problem of public management of the formation of a barrier-free world in the field of tourism. It has been studied that Italy has a significant experience in public management of the formation of a barrier-free world in the field of tourism, paying special attention to the improvement of public management mechanisms to ensure accessibility for persons with disabilities in various spheres of life. In recent decades, the country has actively reformed state policy and infrastructure, tourist attractions, and public spaces to adapt them for inclusive individuals. According to statistics, over 4.3 million people with disabilities live in Italy, representing approximately 5.2% of the population. Government authorities, particularly the Italian government, place great importance on inclusive tourism, for example, by implementing several programs aimed at improving the integration of inclusive tourists into society, including investments in barrier-free transportation, upgrades to public spaces, and expanding access to healthcare and educational services. Special attention is given to the tourism sector, as Italy is one of the most popular tourist destinations in the world, welcoming millions of visitors annually. Italian public authorities are actively working to create inclusive tourism by providing access to historical landmarks and cultural institutions for all population groups. For instance, tourist cities such as Rome and Florence have significantly

improved infrastructure for visitors with disabilities, ensuring accessibility to key tourist sites like the Colosseum and the Vatican Museums. Furthermore, Italy has introduced in public policy in the field of tourism the national program «Italy for All», aimed at creating an inclusive environment for tourists. It has been analyzed that Italy is a leader in the legislative field concerning the rights of people with disabilities. The adoption of laws by government bodies, such as the law «Legge 104», regulates the provision of social support and the creation of conditions for barrier-free access to educational and work environments for individuals with disabilities. Supporting such initiatives underscores the country's commitment to integration and equal opportunities for all segments of the population.

Key words: *public administration, public authorities, public administration mechanisms, tourism, tourism industry, tourism industry, public policy, regional level, inclusive tourism, Italy, barrier-free world, accessibility, tourism infrastructure, social support, rights of people with inclusion, Law «Legge 104».*

Постановка проблеми. Хоча Італія здійснила значні кроки удосконалення публічного управління в галузі туризму щодо формування безбар'єрного світу, однак існує ряд проблем, які потребують вирішення, адже близько 4 млн осіб Італії належить до інклюзивної групи [1]. Це свідчить про необхідність подальшого удосконалення механізмів публічного управління в галузі туризму щодо створення умов, які забезпечують інтеграцію осіб з інклюзією в суспільство та доступ до базових послуг, включаючи освіту, медицину, транспорт тощо.

Водночас, незважаючи на законодавчі ініціативи органів публічної влади такі, як Закон «Legge 104» [2], що регламентують права осіб з інклюзією, реальний стан справ на регіональному рівні в Італії залишається складним. Відсутність безбар'єрної інфраструктури, зокрема у віддалених містах і селищах, часто призводить до ізоляції людей з обмеженими можливостями. Наприклад, статистика підтверджує, що тільки близько 30% громадських будівель в Італії відповідають стандартам доступності, що ставить під загрозу реалізацію прав осіб з інклюзією на рівноправний доступ до суспільних благ [3].

Італія є однією з провідних туристичних країн, тому забезпечення доступності в туристичній галузі є особливо важливим. Незважаючи на зусилля держави, багато туристичних об'єктів, зокрема менші музеї та пам'ятки, залишаються недоступними для осіб з обмеженими можливостями [4]. Це обмежує їх можливості насолоджуватися культурною спадщиною країни.

Для вирішення проблем удосконалення публічного управління формування безбар'єрного світу в галузі туризму Італії необхідний комплексний підхід у публічному управлінні, що включає удосконалення законодавства та активну співпрацю органів публічної влади, неурядових організацій і приватного сектору [5]. Важливо також підвищити обізнаність суспільства про права людей з інклюзією та необхідність створення інклюзивного середовища. Реалізація цих ініціатив

може зробити Італію прикладом для інших країн у забезпеченні доступності та рівноправності для всіх.

Огляд попередніх досліджень і публікацій. Роботи таких зарубіжних авторів, як Н. Sophie (Х. Софі), J. M. Alison (Дж. М. Елісон), G. Brielle (Дж. Бріель), S. Fargion (С. Фарджіон), S. Fainstein (С. Фейнштайн), вказують на важливу роль публічного управління у просуванні державної політики щодо інклюзії, та дослідженні тенденцій інклюзивного туризму в Італії. Водночас, законодавчі ініціативи органів публічної влади такі, як Закон «Legge 104», продовжують відігравати ключову роль у забезпеченні прав осіб з інклюзією, але практичне впровадження цих норм залишається проблематичним у деяких регіонах Італії, що обговорюється у звітах ISTAT.

Мета статті – дослідження публічного управління формуванням безбар'єрного простору в галузі туризму на прикладі Італії.

Виклад основного матеріалу. Італія – це країна, що є одним із світових лідерів забезпечення доступності та інклюзивності в різних сферах суспільного життя, зокрема в галузі туризму, інфраструктурі та соціальних послугах; країна, що постійно вдосконалює механізми публічного управління зазначеними сферами. Саме тому досвід Італії щодо визначення поточного стану розвитку безбар'єрного середовища в Італії, оцінка його впливу на глобальну тенденцію формування інклюзивного суспільства має важливе значення для України.

Варто зазначити, що одним із ключових аспектів, який впливає на публічне управління формуванням безбар'єрного середовища в Італії, є її законодавча база. Закон «Legge 104» 1992 року залишається фундаментальним документом, що визначає права осіб з обмеженими можливостями та гарантує їм доступ до освіти, медичних послуг, праці, туризму та соціальної підтримки [2]. Цей закон також сприяє інтеграції осіб з інклюзією в суспільство, надаючи їм право на доступну інфраструктуру та соціальні послуги.

Галузь туризму є однією з найважливіших в економіці Італії, яка щорічно приймає мільйони туристів. Однак забезпечення доступності для людей з обмеженими можливостями залишається важливим викликом для країни. Згідно з даними ISTAT, в Італії проживає близько 4,3 млн осіб з інклюзією, що становить приблизно 5,2% від загальної кількості населення [6]. Це значна кількість, яка вимагає системного підходу до створення інклюзивного простору. Органи публічної влади Італії як провідної туристичної країни активно працюють над удосконаленням механізмів публічного управління в галузі туризму, зокрема над покращенням доступності туристичних об'єктів, готелів, транспорту та культурних пам'яток [4; 7]. Законодавчі ініціативи такі, як «Legge 104», зосереджені на захисті прав осіб з інклюзією, проте впровадження цих норм поки що залишається нерівномірним у різних регіонах Італії [3]. Однак навіть із чинним законодавством існує значний розрив між законодавчими нормами та їхньою реальністю. Наприклад, близько 70% шкіл і громадських будівель у сільських та малих містах залишаються недоступними для людей з інклюзією [8]. Це підкреслює необхідність подальших реформ у державній політиці в напрямку будівництва та регулювання доступності в таких важливих секторах, як галузь туризму, транспорт, освіта [5] тощо.

Потрібно констатувати, що Італія є однією з найбільш відвідуваних країн усього світу. За статистичними даними Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) як спеціалізованої установи ООН, ця країна щороку приймає понад 66 млн міжнародних відвідувачів, що ставить її серед п'яти найпопулярніших туристичних напрямків у світі [7] завдяки багатій культурній спадщині країни, знаковим містам таким, як Рим, Венеція та Флоренція, а також зростаючій популярності екологічного туризму та інших видів туризму. Важ-

ливо, щоб ці туристичні потоки були доступними для людей з обмеженими можливостями. Інклюзивний вид туризму є одним із важливих напрямків розвитку туристичної галузі в Італії. Найвідоміші туристичні місця такі, як Колізей у Римі та Ватикан, вже мають інфраструктуру, адаптовану для людей з інклюзією. Наприклад, у Колізеї встановлені ліфти для людей з обмеженою мобільністю, що дозволяє їм отримати доступ до всіх рівнів історичної пам'ятки. З точки зору С. Фейнштайн, такі кроки підвищують комфортність відвідування культурної спадщини країни [9], проте велика кількість менш відомих туристичних об'єктів залишаються недоступними для людей з інклюзією.

Згідно з дослідженням, проведеним Х. Софі, Дж. М. Елісон, Дж. Бріель, близько 40% малих музеїв та історичних пам'яток Італії все ще не пристосовані для осіб з обмеженими можливостями [5]. Це створює бар'єри для інклюзії, що негативно позначається на доступності культурних об'єктів для цієї категорії відвідувачів. Таку ситуацію підтверджують дані у табл. 1.

Одним із прикладів інновацій у публічному управлінні формуванням безбар'єрного світу в галузі туризму Італії є проекти з адаптації туристичних об'єктів. Наприклад, органи публічної влади у галузі туризму активно впроваджують «інклюзивні рішення» щодо Колізею та Ватикану, забезпечуючи доступ для людей з обмеженими можливостями. Проте дослідження показують, що лише 30% менших туристичних об'єктів повністю відповідають стандартам доступності [4]. У сфері транспорту органи публічної влади в галузі туризму Італії також впроваджують інноваційні рішення для туристичної інфраструктури такі, як адаптовані автобуси та потяги з інклюзивним обладнанням, але ці програми нерідко обмежені в малих містах та сільській місцевості.

Таблиця 1

Доступність туристичних об'єктів Італії

Туристичні об'єкти	Доступність, %	Проблеми та виклики
1. Музеї	60%	- Нестача спеціального обладнання для людей з вадами слуху та зору.
2. Історичні пам'ятки	40%	- Відсутність пандусів, ліфтів, адаптованих туалетів у багатьох пам'ятках.
3. Готелі, курорти	70%	- Не всі заклади забезпечують номери з адаптованими умовами для людей з інклюзією.
4. Громадський транспорт	55%	- Обмежена кількість транспортних засобів, пристосованих для людей з інклюзією.
5. Малі туристичні об'єкти	30%	- Відсутність доступу через нерівномірність фінансування та уваги до цих об'єктів.

Джерело: розроблено авторами (Р. Кривенкова, Р. Вебер) за даними [1; 3; 7; 10]

Незважаючи на численні ініціативи в публічному управлінні формуванням безбар'єрного світу, спрямовані на покращення доступності в Італії, поки що існують значні прогалини в галузі туризму та інфраструктурі. Основною проблемою є нерівномірний рівень безбар'єрності між великими туристичними об'єктами та меншими пам'ятками, що робить деякі культурні об'єкти недоступними для людей з інклюзією. Існує необхідність у створенні комплексних стратегій на національному рівні для забезпечення рівного доступу до всіх туристичних ресурсів країни [7].

Інша важлива проблема полягає в недостатньому розвитку механізмів публічного управління в галузі туризму, а також транспортної інфраструктури, особливо у віддалених районах Італії, де транспортні засоби не завжди адаптовані до потреб людей з обмеженими можливостями [8].

Інновації у публічному управлінні формуванням безбар'єрного туризму включають використання сучасних технологій таких, як віртуальні екскурсії для людей, які не можуть фізично відвідати туристичні місця. Органи публічної влади Італії разом із приватними організаціями працюють над впровадженням нових рішень, які допомагають зробити подорожі доступними для всіх. Загалом успішність таких ініціатив залежить не тільки від інвестицій, але й від суспільної свідомості та підтримки інклюзії на всіх рівнях публічного управління [3].

Італійський уряд у співпраці з міжнародними організаціями активно працює над усуненням цих проблем. Один із прикладів – програма «Italia Accessibile» («Італія доступна»), яка спрямована на модернізацію туристичних об'єктів та впровадження універсального дизайну для забезпечення доступності [9]. Крім того, у багатьох містах Італії проводяться спеціальні туристичні маршрути, розроблені для людей з інклюзією, що включають готелі, ресторани та туристичні об'єкти, пристосовані до їхніх потреб.

Доступність транспортних засобів є ще одним важливим аспектом публічного управління формуванням безбар'єрного середовища в галузі туризму. Італія як одна з найбільш урбанізованих країн Європи зіткнулася з проблемою модернізації своєї транспортної інфраструктури. Великі міста такі, як Рим, Мілан та Неаполь, поступово впроваджують зміни, спрямовані на покращення доступності громадського транспорту для осіб з обмеженими можливостями [8]. Наприклад, у Мілані всі нові автобуси та трамваї обладнані пандусами і місцями для інвалідних візків, що

значно полегшує пересування містом для осіб з обмеженою мобільністю.

Проте загальний стан транспортної інфраструктури залишається далеким від ідеалу. За даними Міністерства інфраструктури та транспорту Італії, тільки 45% залізничних станцій в Італії обладнані під інклюзивні потреби [8]. Це викликає значні труднощі для пересування між містами та обмежує мобільність цієї категорії населення.

Важливим кроком вперед є створення інтегрованих транспортних мереж у великих містах таких, як Рим, Валенсія, Флоренція та Мілан, де планується впровадження більш доступних транспортних засобів й інфраструктурних рішень. Водночас на державному рівні впроваджуються стимули для приватних компаній, які забезпечують транспортні послуги для людей з обмеженими можливостями, що допомагає розвивати ринок доступного транспорту.

На додаток до ініціатив органів публічного управління, також неурядові організації сприяють розвитку безбар'єрного середовища в галузі туризму. Такі організації, як *FISH* (Італійська федерація за подолання інвалідності) та *DPI Italia* (Міжнародна федерація людей з інвалідністю в Італії), активно працюють над захистом прав осіб з інклюзією та поширенням інформації про їхні потреби в суспільстві [3]. Ці організації беруть участь у створенні державної політики в галузі туризму, консультуванні органів публічної влади, а також реалізації освітніх та просвітницьких програм. Наприклад, одна з нещодавніх ініціатив *FISH* – кампанія «Città per tutti» («Місто для всіх»), яка передбачає створення інклюзивних міських просторів [2]. Кампанія фокусується на адаптації громадських місць, парків, а також спортивних та культурних об'єктів для людей з обмеженими можливостями.

На нашу думку, важливою є співпраця органів публічної влади з неурядовими організаціями, що сприяє більш ефективному впровадженню проєктів на національному рівні. С. Фарджіон підкреслює [10], що така співпраця дозволяє розробляти інклюзивні програми, враховуючи реальні потреби осіб з обмеженими можливостями та забезпечуючи ефективне використання ресурсів.

Висновки та напрями подальших досліджень. Отже, на підставі результатів проведеного нами дослідження можна зробити висновок, що Італія є одним зі світових лідерів щодо публічного управління формуванням безбар'єрного світу в галузі туризму. Цією країною здійснено велику кількість важливих заходів щодо удо-

сконалення механізмів публічного управління галуззю туризму. Законодавча база й такі ініціативи, як «Italia Accessibile» («Італія доступна»), а також неурядові організації покращують розвиток інклюзивної інфраструктури в Італії.

Однак для досягнення повної доступності в галузі туризму необхідні подальше удосконалення публічного управління в галузі туризму, інвестиції, відповідне законодавство, активне залучення органів публічної влади та приватного сектору. Завдяки комплексному підходу Італія зможе забезпечити рівні доступності для всіх громадян і стати прикладом для інших країн, що праг-

нуть удосконалити публічне управління формуванням безбар'єрного простору в галузі туризму. Досвід Італії є корисним для України з точки зору удосконалення публічного управління формуванням безбар'єрного простору в галузі туризму.

Серед перспективних напрямків подальших досліджень пріоритетними вважаємо: комплексний аналіз стану наукового опрацювання проблеми удосконалення публічного управління формуванням безбар'єрного простору в галузі туризму; розроблення механізмів адаптування щодо формування безбар'єрного простору в галузі туризму до умов їх реалізації в Україні.

REFERENCES:

1. DPI Italia (2021). *Analisi della situazione delle persone con disabilità in Italia: progressi e sfide* [Analysis of the Situation of Persons with Disabilities in Italy: Progress and Challenges]. Retrieved from <https://www.dpitalia.org/category/internazionale/> [in Italian]
2. *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana* (1992). Legge 104/1992 – Norme per l'assistenza, l'integrazione sociale e i diritti delle persone handicappate [Law 104/1992 – Provisions for Assistance, Social Integration, and the Rights of Disabled Persons]. Retrieved from <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1992/02/17/092G0108/s> [in Italian]
3. FISH (2022). *Relazione sulle politiche di inclusione per le persone con disabilità in Italia* [Report on Inclusion Policies for Persons with Disabilities in Italy]. Retrieved from <https://www.fishonlus.it/> [in Italian]
4. European Commission (2022). *Tourism and Accessibility: A Guide to Good Practices*. Retrieved from <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/49358> [in English]
5. Sophie H., Alison J. M., & Brielle G. (2024). *Accessible and inclusive tourism experiences through strategic destination planning and management*, Auckland University of Technology, 1, 1. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/382771578_Accessible_and_inclusive_tourism_experiences_through_strategic_destination_planning_and_management [in English]
6. Città di Torino (2023). *Il ballo dei numeri della disabilità: verba et scripta et numeri volant – ISTAT* [The Dance of Disability Numbers: Words and Written Figures Fly, and So Do Numbers – ISTAT]. Retrieved from <http://www.comune.torino.it/pass/informadisabili/2023/12/12/il-ballo-dei-numeri-della-disabilita-verba-e-scripta-et-numeri-volant/> [in Italian]
7. UNWTO (2024). *UN Tourism World. «Tourism Data and Matching Priorities – Italy»*. Tourism barometer. Global Tourism statistics. Retrieved from <https://www.unwto.org/europe/italy> [in English]
8. Ministero delle Infrastrutture e dei Trasporti. (2021). *Rapporto sulla accessibilità dei trasporti in Italia* [Report on Transport Accessibility in Italy]. Retrieved from <https://www.mit.gov.it/node/18826> [in Italian]
9. Fainstein, S. (2017). *The Just City*. Cornell University Press. Retrieved from <https://www.cornellpress.cornell.edu/book/9780801476907/the-just-city/#bookTabs=1> [in English]
10. Fargion, S. (2018). *Social Work Promoting Participation: Reflections on Policy Practice in Italy*. *European Journal of Social Work*, 21, 4. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13691457.2017.1320528> [in English]